

Jaanikuul avanesid taevaluugid - päikesele ja soojale

Autor

Ain Kallis

Juuni algul teatasid sünoptikud: suvi on silmapiiril. Aga sinna ta esialgu jäigi. Mandril sadas vihma ja rahet, õhusooja nappis. Esimese kümme päevaku keskmine õhutemperatuur jäi kaks kraadi normile alla. Maapinna lähedal registreeriti mitmel pool öökülmagi.

Hea, et Metallica kontsert oli plaanitud kuu keskele - nood pelgasid ju hirmsasti niiskust. Külaliste tuleku ajaks oli Eestis juba südasuvine ilm: «soojuspumbad lükati meie jaoks käima», nagu kirjutati prognoosis. Isegi liig kõvasti, sest kohe algasid probleemid kuivusega.

Huvi jaaniilma vastu

Ilmast vaimustuses olid muidugi puhkajad. Kes olid varunud juba sooje vammuseid, pidid need vahetama lõunamaisemate hõlstide vastu.

Ja muidugi tundub parme olevat mitu korda enam kui tavaliselt. Muudkui pikeerisid ning startisid inimkerelt, grill-lihatükk hambus.

Suuremas osas Eestist ei kehti ilmselt Kuusalu kandi vanarahva tähelepanek, mis ütleb, et kui enne jaanipäeva sajab, kaovad kõik parmud. Pigem on nii, et kui enne jaani ei saja, algavad sealkandis metsatulekahjud.

Kuusalu suurpõlengu kustutajate tööd kergendasid jaanipäevaeelsed vihmahood. Austraalia kolleegide hinnangul on abi juba viiemillimeetrilisest vihmast. See on aga kaunis tugev sahmakas.

Meteoroloogia ja hüdroloogia instituudi kodulehekülje külastatavus tõusis haripunkti 21. juunil. Mitte niivõrd astronoomilise suve saabumise puhul, vaid huvi tunti just pühadeilma vastu.

Tänavune jaanilaupäev paistis silma selle poolest, et ei sõimatudki ilmataati, kui sadas mitmel pool ja korral. Vastupidi – oldi isegi tänulikud, et suur tuleoht taganes veidi ja võidi rahuga lõkkeid süüdata. Parim ilm olnud seekord Hiiumaal, kus vihm tuli ära juba eelneval ööl.

Kas pole huvitav, et suvi algab põhjapoolkeral ametlikult alles 21. juuni paiku, sellal kui paljudes maades tähistatakse juba kesksuve? (Muide, ka Shakespeare'i «Suveöö unenägu» oleks õigem tõlkida kui «Jaanioö unenägu»!) Pööripäeva tähtsustamine olla omane just põllupidajatele rahvastele.

Vanast ajast on käibel ka väljend: «Sinust saab asja, kui jaanipäeval külm ära ei võta!» Külmast oli ilm kaugel - juuni kaks viimast dekaadi olid normist ehk pikaajalisest keskmisest kuni neli kraadi soojemad. Viimasel poolel sajandil on Tartus soojem olnud vaid kolmel aastal.

Eesti riigi keskmiseks kuutemperatuuriks arvatati kena 16 kraadi (norm 14,5), kuum oli kagunurgas (Võrus 17,3), jahedam loodes (Ristnas 13,7).

UV-rekord

Sademeid märgiti keskmiselt 42 millimeetrit tavalise 58 asemel. Kõige märjem koht oli seekord Pärnu (paljuski tänu jaanilaupäevasele 42 mm-le), üpris kuivale jäi Ristna 9 millimeetriga.

Mälestusväärseks tegi möödunud juuni kõrge ultraviolettkiirguse tase. Uueks UV indeksi rekordiks mõõdeti 28. kuupäeval Tartu-Tõravere ilmajaamas 8,3 ühikut, eelmine tiptulemus 7,8 pärines aastast 1998.

Rekordi püstitamiseks olid kõik eeldused: Päikese maksimaalne kõrgus (ligi 50°), suhteliselt puhas atmosfäär (sinine taevast), veidi õhem osoonikiht ning rünpilved päikese lähedal. UV indeksi väärtus üle seitsme ei ole meil just harv – ka möödunud aasta juunis oli see nii kümnel päeval.

Juuli üritab jaanile ära teha

«Kas saab veel kuumemat ilma tulla kui juuni lõpus?!» küsis pessimist. «Saab, saab!» kinnitas optimist. Ilmataat näikse rohkem hoidvat optimisti poole – vähemalt esialgu peame elama lõunamaise soojalaine all.

Ärksamad inimesed võiksid meie põuas ja kuumuses kahtlustada Vene kliimarelva – hoidis ju sealne tohtu kõrgrõhkkond läänest tulevaid tsükloneid meist eemal –, kui ka viimased ise ei kannataks sama ilmarežiimi all.

Kõige hullem on näha Eestile ennustatavat punast tuleohtu kaarti nädala lõpuks (juba kollane tähendab teatavasti mõõdukat tuleohtu Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut kodulehel www.emhi.ee). Kui päästvaid hoogsadusi vaid jätkuks kõikjale!

Igasugused mudelid hoiatavad aga, et kuumaperiood jätkub pärast pisukest hingetõmbeaega.

Aastate eest

1906. aasta jaanikuu oli Tartus sooja poolest päris tavaline (14,9°), samas vihmane (96 mm).

Postimehele kirjutati ilmaelust:

– Peterburist. Eila (25. skp) õhtu käis üle linna müristamine ühes raske vihmasajuga. Hoburaudtee rööpad on paiguti ära uhutud, keldrikorterid üleujutatud.

– Uus toimetaja Dr. K.A.Hermann lubab «Valgust» nõnda juhatada, «et Eesti rahvas tema läbi edeneks ja

enese ja ka terve maailma käigu üle selgust saaks. Teadust, lõbu ja nalja tahab uus leht edendada».

☞ Pilstverest. Vihmasadude pärast jäivad madalamaade mehed oma külviga koguni hiljaks ☞ kapstad ja naeri taimed süüakse puutlastest ära.

1956. aasta juuni oli Tartus väga kuum (kuu keskmine 17 kraadi) ja sajune (111 mm).

Edasis anti teada:

☞ TRÜ botaanikaaed püüab oma katsetööde ratsionaliseerimisel kasutada sõnnikulavade kütmisel elektrit.

Välisilmast

☞ Uputas USA kirdeosariikides - Washingtonis tuli taevast 180 mm sademeid kahe päevaga, vesi ähvardas hävitada suurima pühaduse - iseseisvusdeklaratsiooni riigiarhiivis.

☞ Veelgi enam sadas Hiinas Longhui piirkonnas - ööpäevaga 250 mm.

☞ Tugevad rahehood tabasid Saksamaad, kus hukkus üks ja sai vigastada 120 inimest, ja Inglismaad, kus läksid õnneks mõlki vaid autokatused.

☞ Ootamatult saabus talv ka Uus-Meremaale. Ühel päeval oli Christchurchis 19 kraadi sooja, järgmisel aga oli kõik paksu lume all.